

Powiaty w województwie śląskim w latach 2013-2017

Powiats in śląskie voivodship in the years 2013-2017

Powiaty w województwie śląskim w latach 2013-2017

Powiats in śląskie voivodship in the years 2013-2017

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Katowicach, Śląski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Katowice, Śląski Centre for Regional Surveys

Zespół autorski

Editorial team

Katarzyna Borkowska, Jan Fryc, Zofia Płoszaj-Witkowicz, Michał Przybyła

Kierujący

Supervisor

Ilona Żurek

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Sylwia Arendt-Bierońska, Iwona Więcek

Tłumaczenie

Translation

Paulina Kozłowska

ISBN 978-83-89641-92-2

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on the website

katowice.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych US prosimy o podanie źródła

When publishing SO data — please indicate the source

Przedmowa

Przekazuję państwu publikację „**Powiaty w województwie śląskim w latach 2013-2017**”. W opracowaniu zamieszczono dane statystyczne charakteryzujące potencjał społeczno-gospodarczy oraz stan środowiska naturalnego powiatów województwa śląskiego.

Opracowanie składa się z syntezy, części analitycznej wzbogaconej graficzną ilustracją danych, uwag metodologicznych oraz z części tabelarycznej. Część tabelaryczna zawiera 36 tablic z danymi dotyczącymi wybranych zjawisk społeczno-gospodarczych oraz tablicę przeglądową z podstawowymi wskaźnikami dla powiatów.

Więcej informacji o powiatach można znaleźć w publikacji „Województwo Śląskie – podregiony, powiaty, gminy”, ukazującej się w cyklu rocznym oraz w Banku Danych Lokalnych – <https://bdl.stat.gov.pl>.

Wyrażam nadzieję, że niniejsza publikacja stanowić będzie użyteczne źródło informacji dla wszystkich odbiorców zainteresowanych przedmiotową tematyką.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Katowicach

AURELIA HETMAŃSKA

Katowice, październik 2018 r.

Preface

I provide you with the publication “Powiats in śląskie voivodship in the years 2013-2017”. The study presents statistical data on the social and economic potential and state of natural environment in powiats of śląskie voivodship.

The study contains a synthesis, an analytical part, enriched with a graphic presentation of data, methodological notes and a tabular part. The tabular part contains 36 tables with data on selected socio-economic phenomena as well as a review table with key indicators for the powiats.

More information about the powiats can be found in the publication: “Śląskie Voivodship – subregions, powiats, gminas”, coming out on a yearly basis and in the Local Data Bank – <https://bdl.stat.gov.pl>.

I hope that the publication will be a useful source of information for all interested in the presented subject matter.

Director
of the Statistical Office in Katowice

AURELIA HETMAŃSKA

Katowice, October 2018

Spis treści

Contents

	<u>Str.</u> <u>Page</u>
Przedmowa	3
<i>Preface</i>	4
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty	8
<i>Symbols. Major abbreviations</i>	8
I. Synteza	9
<i>I. Executive summary</i>	9
II. Analiza	11
<i>II. Analysis</i>	11
2.1. Podział administracyjny	11
<i>2.1. Administrative division</i>	11
2.2. Ludność	11
<i>2.2. Population</i>	11
2.3. Rynek pracy	13
<i>2.3. Labour market</i>	13
2.4. Stan i ochrona środowiska	14
<i>2.4. Environmental protection</i>	14
2.5. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	15
<i>2.5. Health care and social welfare</i>	15
2.6. Edukacja i wychowanie	16
<i>2.6. Education</i>	16
2.7. Kultura. Turystyka	18
<i>2.7. Culture. Tourism</i>	18
2.8. Mieszkania. Infrastruktura komunalna	20
<i>2.8. Dwellings. Municipal infrastructure</i>	20
III. Uwagi metodologiczne	22
<i>III. Methodological notes</i>	22
3.1. Ludność	22
<i>3.1. Population</i>	22
3.2. Rynek pracy	22
<i>3.2. Labour market</i>	22
3.3. Stan i ochrona środowiska	23
<i>3.3. Environmental protection</i>	23
3.4. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	24
<i>3.4. Health care and social welfare</i>	24
3.5. Edukacja i wychowanie	24
<i>3.5. Education</i>	24
3.6. Kultura. Turystyka	25
<i>3.6. Culture. Tourism</i>	25
3.7. Mieszkania. Infrastruktura komunalna	25
<i>3.7. Dwellings. Municipal infrastructure</i>	25

Spis map

List of maps

	Nr	Str.
	No	Page
Powiaty województwa śląskiego	1	11
<i>Powiats of śląskie voivodship .....</i>	1	11
Oczyszczane ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód lub do ziemi (2013, 2017)	2	14
<i>Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground (2013, 2017) .....</i>	2	14
Porady lekarskie na 1 mieszkańca (2013, 2017)	3	16
<i>Medical consultations per capita (2013, 2017) .....</i>	3	16
Liczba uczniów na 1 szkołę podstawową dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2017/2018	4	17
<i>Number of pupils per 1 primary school for children and youth in the school year 2017/2018 .....</i>	4	17
Korzystający z noclegów na 1000 ludności (2013, 2017)	5	19
<i>Tourists accommodated per 1000 population (2013, 2017) .....</i>	5	19

Spis wykresów

List of graphs

	Nr	Str.
	No	Page
Urodzenia żywe na 1000 ludności (2013, 2017)	1	12
<i>Live births per 1000 population (2013, 2017) .....</i>	1	12
Stopa bezrobocia rejestrowanego (2013, 2017)	2	13
<i>Registered unemployment rate (2013, 2017) .....</i>	2	13
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności (2013, 2017)	3	18
<i>Registered borrowers per 1000 population (2013, 2017) .....</i>	3	18
Sieć wodociągowa na 100 km ² (2013, 2017)	4	20
<i>Water supply system per 100 km² (2013, 2017) .....</i>	4	20
Sieć kanalizacyjna na 100 km ² (2013, 2017)	5	21
<i>Sewage system per 100 km² (2013, 2017) .....</i>	5	21

Spis tablic dostępnych w wersji elektronicznej w pliku Excel

List of tables available online in the excel file

	Nr No
Powiaty:	
<i>Powiats:</i>	
będziński	1
bielski	2
bieruńsko-lędziński	3
cieszyński	4
częstochowski	5
gliwicki	6
kłobucki	7
lubliniecki	8
mikołowski	9
myszkowski	10
pszczyński	11
raciborski	12
rybnicki	13
tarnogórski	14
wodzisławski	15
zawierciański	16
żywiecki	17
Miasta na prawach powiatu:	
<i>Cities with powiat status:</i>	
m. Bielsko-Biała	18
m. Bytom	19
m. Chorzów	20
m. Częstochowa	21
m. Dąbrowa-Górnica	22
m. Gliwice	23
m. Jastrzębie-Zdrój	24
m. Jaworzno	25
m. Katowice	26
m. Mysłowice	27
m. Piekary Śląskie	28
m. Ruda Śląska	29
m. Rybnik	30
m. Siemianowice Śląskie	31
m. Sosnowiec	32
m. Świętochłowice	33
m. Tychy	34
m. Zabrze	35
m. Żory	36
Wybrane wskaźniki według powiatów	37
<i>Selected indicators by powiats</i>	37

Objaśnienia znaków umownych

Symbol	Opis
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło
Znak x	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe
„W tym”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy

Ważniejsze skróty

Skrót	Znaczenie
tys.	tysiąc
mln	milion
zł	złoty
t	tona
km	kilometr
km ²	kilometr kwadratowy
m ²	metr kwadratowy
ha	hektar
hm ³	hektometr sześcienny
r.	rok
p. proc.	punkt procentowy
m.in.	między innymi
tj.	to jest
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
POZ	podstawowa opieka zdrowotna
Dz. U.	Dziennik Ustaw

I. Synteza

- Liczba ludności województwa śląskiego w końcu 2017 r. wyniosła 4548,2 tys. i zmniejszyła się o 1,1% w porównaniu z 2013 r. W grupie 36 powiatów i miast na prawach powiatu w badanym okresie w 25 jednostkach wystąpił spadek liczby mieszkańców (w 1 powiecie pozostała na podobnym poziomie, w 10 wzrosła). Największy ubytek liczby ludności odnotowano w: Sosnowcu, Częstochowie (po 3,4%), Bytomiu (o 2,9%), natomiast największy przyrost wystąpił w powiatach bielskim (o 2,2%) i mikołowskim (o 2,0%).
- Odnotowano wzrost liczby pracujących w porównaniu z 2016 r. i 2013 r. odpowiednio o: 1,9% i 4,1%. Najwięcej pracujących w przeliczeniu na 1000 ludności wystąpiło w Katowicach (557), Bielsku-Białej (474) oraz Gliwicach (450). We wszystkich powiatach województwa śląskiego w latach 2013-2017 odnotowano systematyczny spadek stopy bezrobocia rejestrowanego. Największy spadek w stosunku do 2013 r. miał miejsce w powiecie częstochowskim (o 12,6 p. proc.), myszkowskim (o 11,3 p. proc.) i Świętochłowicach (o 10,7 p. proc.). Najniższa stopa bezrobocia wystąpiła w Katowicach i w porównaniu z 2013 r. obniżyła się o 3,2 p. proc.
- W 2017 r. w województwie śląskim do wód lub do ziemi odprowadzono o 1,8% więcej ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczania niż w 2013 r. Największą ilość ścieków wymagających oczyszczania odnotowano w zakładach zlokalizowanych w Jaworznie (38,8 hm³). Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza działające na terenie województwa wyemitowały mniej zanieczyszczeń pyłowych niż w 2013 r. (o 18,9%), wzrosła natomiast emisja zanieczyszczeń gazowych (o 0,8%). Najwyższą emisję zanieczyszczeń pyłowych i gazowych odnotowano w Dąbrowie Górniczej – odpowiednio: 3,9 tys. t i 160,3 tys. t. Na terenie województwa wytworzono o 17,8% mniej odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) niż w 2013 r. Największą ilość odpadów wytworzonych w ciągu roku odnotowano w powiecie mikołowskim (3965,3 tys. t). Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska zmniejszyły się o 34,0% w odniesieniu do 2013 r. Największe nakłady tego rodzaju poniesiono w zakładach mających siedzibę na terenie Dąbrowy Górniczej (242,8 mln zł). Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej wzrosły o 19,2% w porównaniu z 2013 r. Najwięcej tego typu nakładów odnotowano w powiecie raciborskim (249,6 mln zł).
- W końcu 2017 r. w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w powiatach województwa śląskiego funkcjonowało 3,2 tys. podmiotów, tj. o 1,7% więcej niż w 2013 r. W podstawowej opiece zdrowotnej w 2017 r. udzielono 20,2 mln porad lekarskich (4,4 porady na 1 mieszkańca). Spośród powiatów najwięcej porad na 1 mieszkańca przypadło w: Piekarach Śląskich (5,5), Świętochłowicach, Jastrzębiu-Zdroju i powiecie bieruńsko-lędzińskim (po 5,1). Najmniejszą liczbę porad na 1 mieszkańca zanotowano w powiatach: kłobuckim (3,2), raciborskim (3,7) oraz w Gliwicach (3,8).
- W ramach pierwszego etapu edukacji w roku szkolnym 2017/2018 w województwie śląskim funkcjonowało 1914 placówek wychowania przedszkolnego, tj. o 0,6% mniej niż w roku 2013/2014. Jednocześnie w tym samym okresie odnotowano wzrost liczby przedszkolaków (o 4,3%), która wyniosła 157,5 tys. W grupie 36 powiatów i miast na prawach powiatu w badanym okresie w 30 wystąpił wzrost liczby dzieci objętych opieką przedszkolną. Największy wzrost odnotowano w powiatach: rybnickim (o 21,4%), tarnogórskim (o 14,7%) i bieruńsko-lędzińskim (o 13,4%). Spadek liczby dzieci korzystających z opieki przedszkolnej wystąpił w 6 jednostkach administracyjnych, w tym największy w Zabrze (o 6,1%), Sosnowcu (o 4,9%) i Częstochowie (o 4,5%).
- Liczba placówek bibliotecznych funkcjonujących w województwie śląskim w końcu grudnia 2017 r. była o 2,0% niższa niż w końcu grudnia 2013 r. Największą liczbę bibliotek i filii odnotowano w powiecie częstochowskim i żywieckim (po 42). Największą liczbę ludności przypadającą na 1 placówkę biblioteczną obserwowano w Bytomiu (14033 osoby), a najmniejszą w powiecie raciborskim (2793 osoby). Liczba zwiedzających muzea i ich oddziały na terenie województwa śląskiego wzrosła o 42,0% w odniesieniu do 2013 r. W 2017 r. największą liczbę zwiedzających odnotowano w Katowicach (374,3 tys. osób). Liczba turystycznych obiektów noclegowych według stanu w końcu lipca 2017 r. była wyższa o 24 obiekty niż w końcu lipca 2013 r. Na terenie powiatu cieszyńskiego odnotowano największą liczbę turystycznych

obiektów noclegowych (161), które dysponowały 12,2 tys. miejsc noclegowych. W turystycznych obiektach noclegowych zatrzymało się o 39,5% więcej turystów niż w 2013 r. Najwięcej turystów skorzystało z noclegów w obiektach zlokalizowanych na terenie powiatu cieszyńskiego (502,7 tys. osób). Największą liczbę osób korzystających z noclegów w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowano w powiecie cieszyńskim (2828), następnie w Katowicach (1316) i powiecie bielskim (1193).

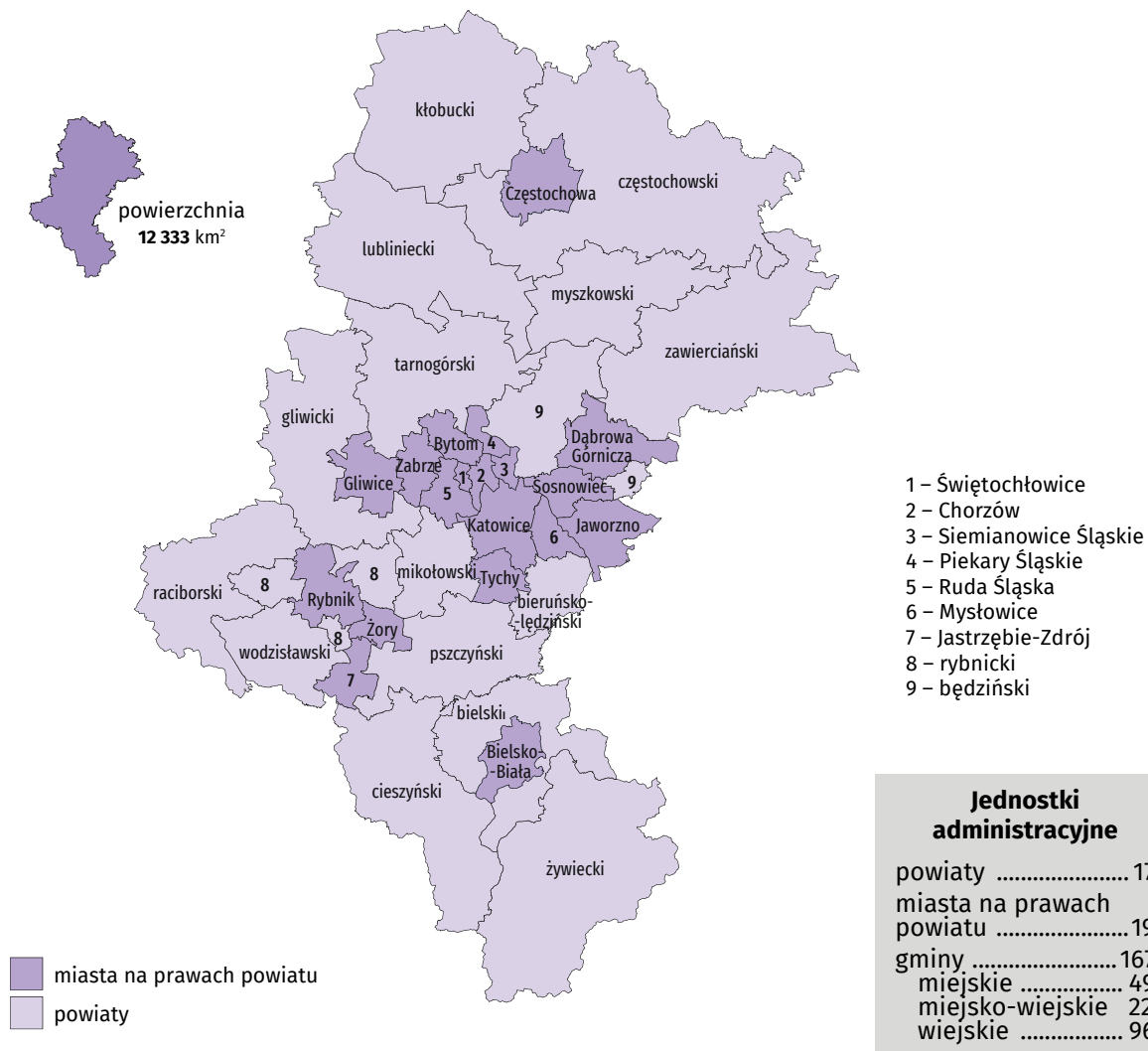
- W latach 2013-2017 wydano pozwolenia na budowę 69,1 tys. mieszkań. Największy udział w tej liczbie miały Katowice (12,3%), powiat bielski (5,4%) oraz Bielsko-Biała (5,1%), najmniejszy – Piekary Śląskie (0,5%), Świętochłowice (0,9%) i Siemianowice Śląskie (1,0%). Rozpoczęto budowę 56,6 tys. mieszkań, najwięcej w Katowicach (11,6% wszystkich budów w województwie), w powiecie bielskim (6,1%) i Bielsku-Białej (5,9%). Najmniejszą ilość mieszkań rozpoczęto budować w Piekarach Śląskich (0,5%) i Siemianowicach Śląskich (0,6%). W omawianym okresie oddano łącznie do użytkowania 53,5 tys. mieszkań, największy udział w tej liczbie miały Katowice (11,8%) oraz powiaty cieszyński (5,3%) i tarnogórski (5,2%).
- Na przestrzeni lat 2013-2017 długość wodociągowej sieci rozdzielczej zwiększyła się o 1069,3 km – najwięcej w powiecie lublinieckim (12,0% ogółem sieci powstałej w województwie), żywieckim (11,7%) i cieszyńskim (7,6%). W tym samym okresie długość sieci kanalizacyjnej wzrosła o 2724,3 km – najwięcej sieci przybyło w powiecie żywieckim, bielskim, wodzisławskim i gliwickim. Długość gazowej sieci rozdzielczej zwiększyła się o 967,1 km – najwięcej sieci powstało w Częstochowie, powiecie częstochowskim i cieszyńskim.

II. Analiza

2.1. Podział administracyjny

Mapa 1. Powiaty województwa śląskiego

Stan w dniu 31 XII 2017

2.2. Ludność

W końcu 2017 r. ludność województwa śląskiego liczyła 4548,2 tys. osób. Liczba mieszkańców zmniejszyła się zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim, jak i w stosunku do 2013 r. odpowiednio o: 0,2% i 1,1%. Dynamika liczby ludności w poszczególnych powiatach w latach 2013-2017 zawierała się w przedziale od 96,6 (Częstochowa, Sosnowiec) do 102,2 (powiat bielski). Liczba ludności zwiększyła się w 10 powiatach, w 25 wystąpił ubytek rzeczywistej ludności, a w 1 powiecie (wodziszawskim) liczba mieszkańców pozostała na podobnym poziomie.

W końcu 2017 r. w województwie śląskim gęstość zaludnienia (liczba ludności na 1 km²) wyniosła 369 osób (w 2013 r. – 373). Wśród powiatów odnotowano znaczne zróżnicowanie omawianego wskaźnika, od najwyższego w Świętochłowicach (3785 osób/km²) do najniższego w powiecie częstochowskim (89 osób/km²).

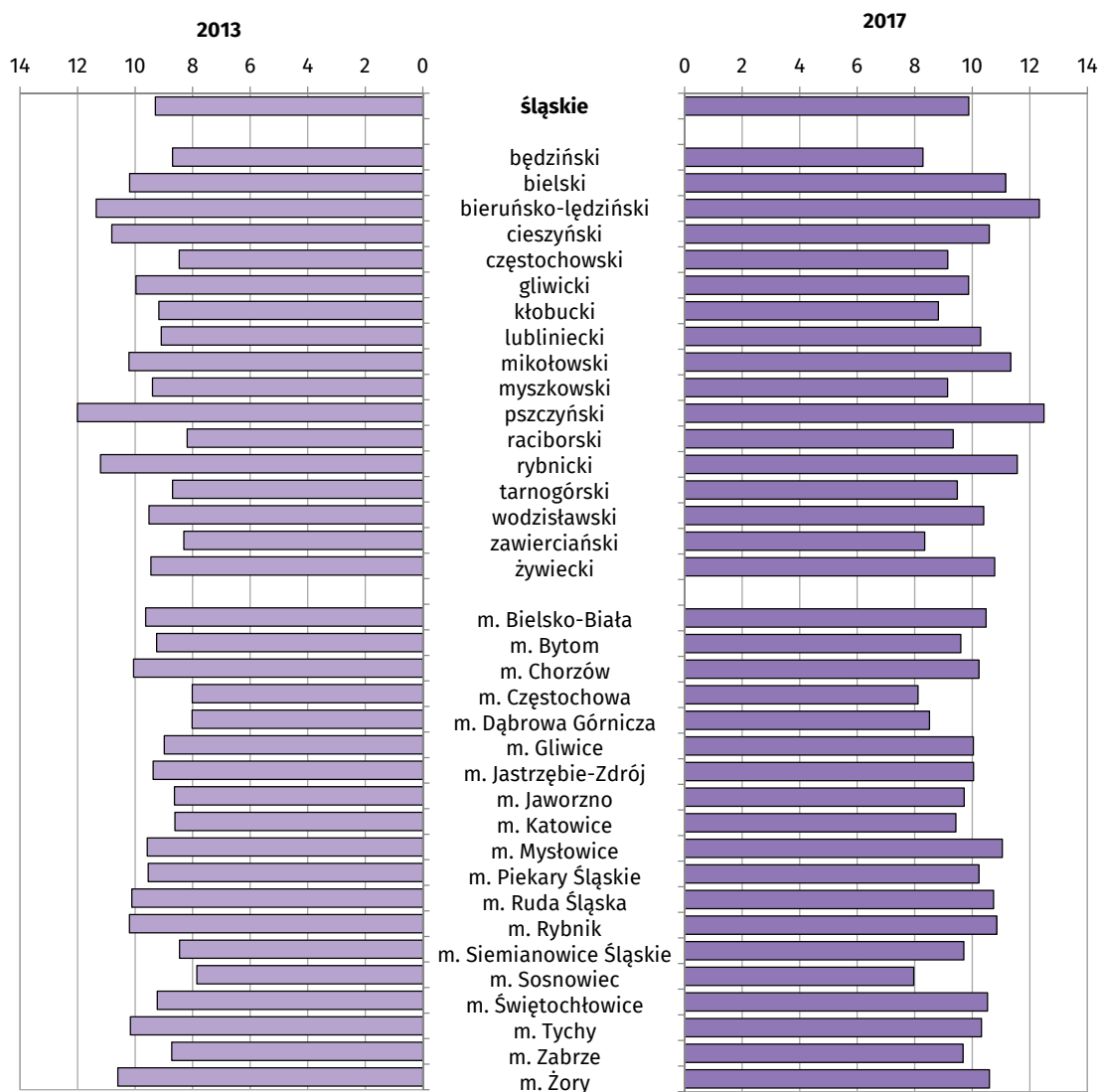
Na ogólną liczbę ludności województwa i powiatów wpływa ruch naturalny oraz migracje wewnętrzne i zagraniczne. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2017 r. wyniósł minus 1,41 (w 2013 r. minus 1,37). W układzie terytorialnym według powiatów można zauważyć znaczne zróżnicowanie tego wskaźnika od 4,24 w powiecie pszczyńskim do minus 5,36 w powiecie zawierciańskim. W 10 powiatach odnotowano dodatni przyrost naturalny, natomiast w 26 był on ujemny.

Saldo migracji stałej ogółem w 2017 r. ukształtowało się na poziomie minus 4,2 tys. osób (w 2013 r. wyniosło minus 9,3 tys. osób). Najwyższą wartość salda migracji na 1000 ludności zanotowano w powiecie mikołowskim (5,48) i bielskim (4,27), a najniższą w Świętochłowicach (minus 4,49), Jastrzębiu-Zdroju (minus 4,39) oraz w Zabrze (minus 4,15).

W końcu 2017 r., w porównaniu z 2016 r. i 2013 r., wzrosła liczba ludności województwa w wieku poprodukcyjnym odpowiednio o: 2,8% i 12,6%, natomiast zmniejszyła się liczba ludności w wieku produkcyjnym odpowiednio o: 1,5% i 5,4%.

W 2017 r. na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 36 osób w wieku poprodukcyjnym. Najwyższą wartość tego wskaźnika odnotowano w Sosnowcu i Częstochowie (po 43), natomiast najniższą w powiecie pszczyńskim (26) i bieruńsko-lęczyńskim (27).

Wykres 1. Urodzenia żywe na 1000 ludności

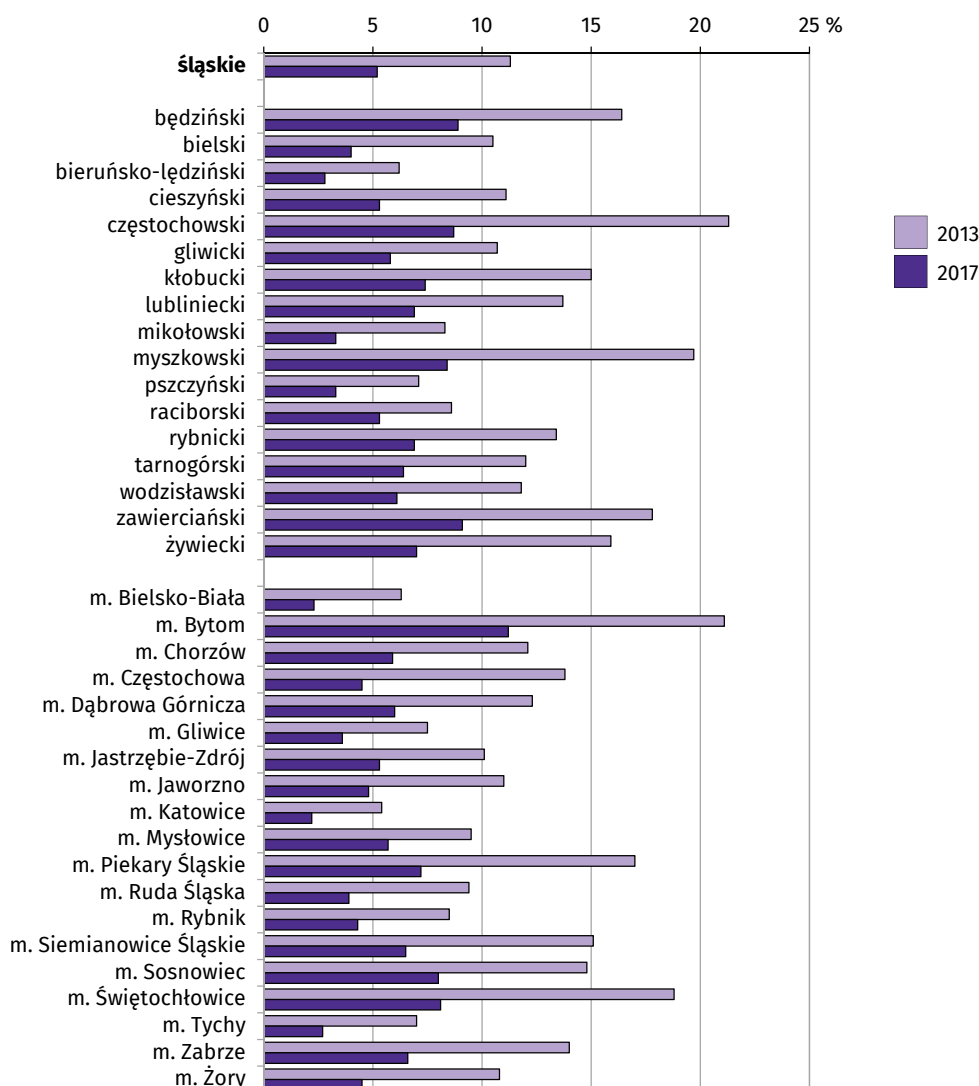
2.3. Rynek pracy

W końcu grudnia 2017 r. w województwie śląskim liczba pracujących (w podmiotach gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób według faktycznego miejsca pracy) wyniosła 1229,5 tys. osób i była o 1,9% wyższa niż przed rokiem i o 4,1% wyższa niż w końcu grudnia 2013 r. Pracujący w przemyśle i budownictwie stanowili 41,0% ogółu pracujących.

Analizując sytuację na rynku pracy w poszczególnych powiatach, najwięcej pracujących w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowano w: Katowicach (557), Bielsku-Białej (474) i Gliwicach (450), natomiast najmniej w powiatach: rybnickim (116), częstochowskim (127) oraz w Świętochłowicach (152).

Wykres 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego

Stan w dniu 31 XII

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w powiatowych urzędach pracy województwa śląskiego w końcu grudnia 2017 r. wyniosła 94,7 tys. osób, tj. 21,1% mniej niż rok wcześniej i o 54,5% mniej niż w końcu grudnia 2013 r. Najwięcej bezrobotnych zarejestrowanych było w Sosnowcu (5,7 tys.), a najmniej w powiecie bieruńsko-lędzińskim (0,7 tys.). W końcu 2017 r., w odniesieniu do końca roku poprzedniego, spadek liczby bezrobotnych

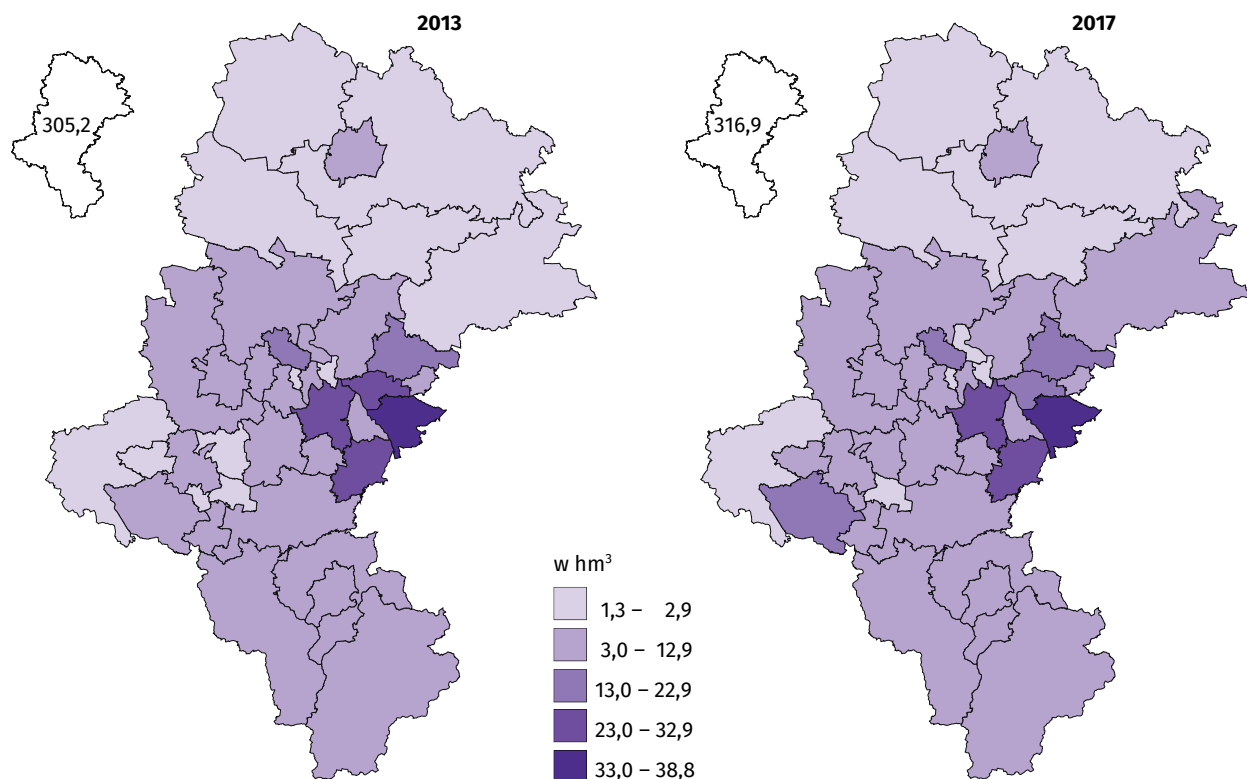
odnotowano we wszystkich powiatach, przy czym największy w Bytomiu (o 29,3%), Żorach (o 27,9%) oraz Jastrzębiu-Zdroju (o 27,0%). Bezrobotni bez prawa do zasiłku w województwie stanowili 86,4% ogółu bezrobotnych, największy ich udział odnotowano w: Świętochłowicach (90,5%), powiecie gliwickim (90,4%) oraz Chorzowie (90,3%). Bezrobocie dotyczyło przede wszystkim ludzi w wieku 25-54 lata (70,1%) oraz osób posiadających wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe (28,3%), a także zasadnicze zawodowe (25,9%).

W końcu 2017 r. w województwie śląskim stopa bezrobocia rejestrowanego ukształtowała się na poziomie 5,2% i była o 1,4 p. proc. niższa niż rok wcześniej i o 6,1 p. proc. niższa niż w 2013 r. We wszystkich powiatach województwa śląskiego w latach 2013-2017 odnotowano systematyczny spadek stopy bezrobocia rejestrowanego. W odniesieniu do roku poprzedniego największy spadek odnotowano w Bytomiu (o 4,2 p. proc.), następnie w powiecie myszkowskim (o 2,8 p. proc.) i będzińskim (o 2,6 p. proc.). Porównując stopę bezrobocia z 2013 r. największy spadek odnotowano w powiecie częstochowskim (o 12,6 p. proc.), myszkowskim (o 11,3 p. proc.) i w Świętochłowicach (o 10,7 p. proc.). Rozpiętość pomiędzy najniższą a najwyższą wartością stopy bezrobocia w powiatach w 2017 r. wyniosła 9,0 p. proc. Najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w Bytomiu (11,2%), powiecie zawierciańskim (9,1%) i będzińskim (8,9%), natomiast najniższą w Katowicach (2,2%), Bielsku-Białej (2,3%) i Tychach (2,7%).

2.4. Stan i ochrona środowiska

W 2017 r. w województwie śląskim do wód lub do ziemi odprowadzono 375,9 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia, tj. o 1,2% więcej niż w 2016 r. oraz o 1,8% więcej w porównaniu z 2013 r. W układzie terytorialnym według powiatów, największą ilość ścieków wymagających oczyszczenia odnotowano w zakładach zlokalizowanych w Jaworznie (38,8 hm³). Znaczna ilość ścieków odprowadzonych do wód lub do ziemi pochodziła z zakładów działających na terenie Katowic (29,8 hm³), Bytomia (25,6 hm³), Sosnowca (25,4 hm³) oraz powiatu bieruńsko-lędzińskiego (24,6 hm³). Najmniejszą ilość ścieków wymagających oczyszczenia odprowadzono z zakładów zlokalizowanych w powiecie myszkowskim (1,3 hm³) i kłobuckim (1,6 hm³).

Mapa 2. Oczyszczane ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód lub do ziemi

Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza działające na terenie województwa wyemitowały w 2017 r. 8,6 tys. t zanieczyszczeń pyłowych oraz 720,1 tys. t zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂). Emisja zanieczyszczeń pyłowych zmniejszyła się zarówno w porównaniu z 2016 r., jak i 2013 r. odpowiednio o: 5,7% i 18,9%, natomiast emisja zanieczyszczeń gazowych była mniejsza niż w 2016 r. (o 3,7%), ale wzrosła w porównaniu z 2013 r. (o 0,8%). Największa ilość zanieczyszczeń pyłowych wyemitowana została w Dąbrowie Górniczej (3949 t), tj. prawie 46% ogólnej emisji pyłów w województwie, natomiast najmniejsza – w Świętochłowicach (6 t). Najwyższą emisję zanieczyszczeń gazowych także odnotowano w Dąbrowie Górniczej (160,3 tys. t), natomiast najniższą – w powiecie myszkowskim (0,2 tys. t).

W 2017 r. na terenie województwa wytworzono 31648,2 tys. t odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych), tj. mniej niż w 2016 r. i 2013 r. odpowiednio o: 6,3% i 17,8%. Największą ilość odpadów wytworzonych w ciągu roku odnotowano w powiecie mikołowskim (3965,3 tys. t), pszczyńskim (3715,5 tys. t) i w Dąbrowie Górniczej (3514,5 tys. t), natomiast najmniejszą w powiecie kłobuckim (3,4 tys. t).

Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w województwie poniesione w 2017 r. ukształtowały się na poziomie 1156,7 mln zł (w cenach bieżących) i w porównaniu z 2016 r. wzrosły o 2,3%, ale w odniesieniu do 2013 r. zmniejszyły się o 34,0%. Największe nakłady służące ochronie środowiska pochodziły z zakładów zlokalizowanych na terenie Dąbrowy Górniczej (242,9 mln zł), Rybnika (157,0 mln zł) i Jastrzębia-Zdroju (100,2 mln zł), natomiast najmniejsze – w Siemianowicach Śląskich (1,7 mln zł) i Mysłowicach (3,8 mln zł).

Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w województwie odnotowane w 2017 r. wyniosły 485,3 mln zł (w cenach bieżących) i wzrosły zarówno w skali roku, jak i w porównaniu z 2013 r. odpowiednio o: 75,5% i 19,2%. Najwięcej nakładów na środki trwałe służące gospodarce wodnej poniesiono w powiecie raciborskim (249,6 mln zł), natomiast najmniej w Siemianowicach Śląskich (0,4 mln zł) i powiecie lublinieckim (0,5 mln zł).

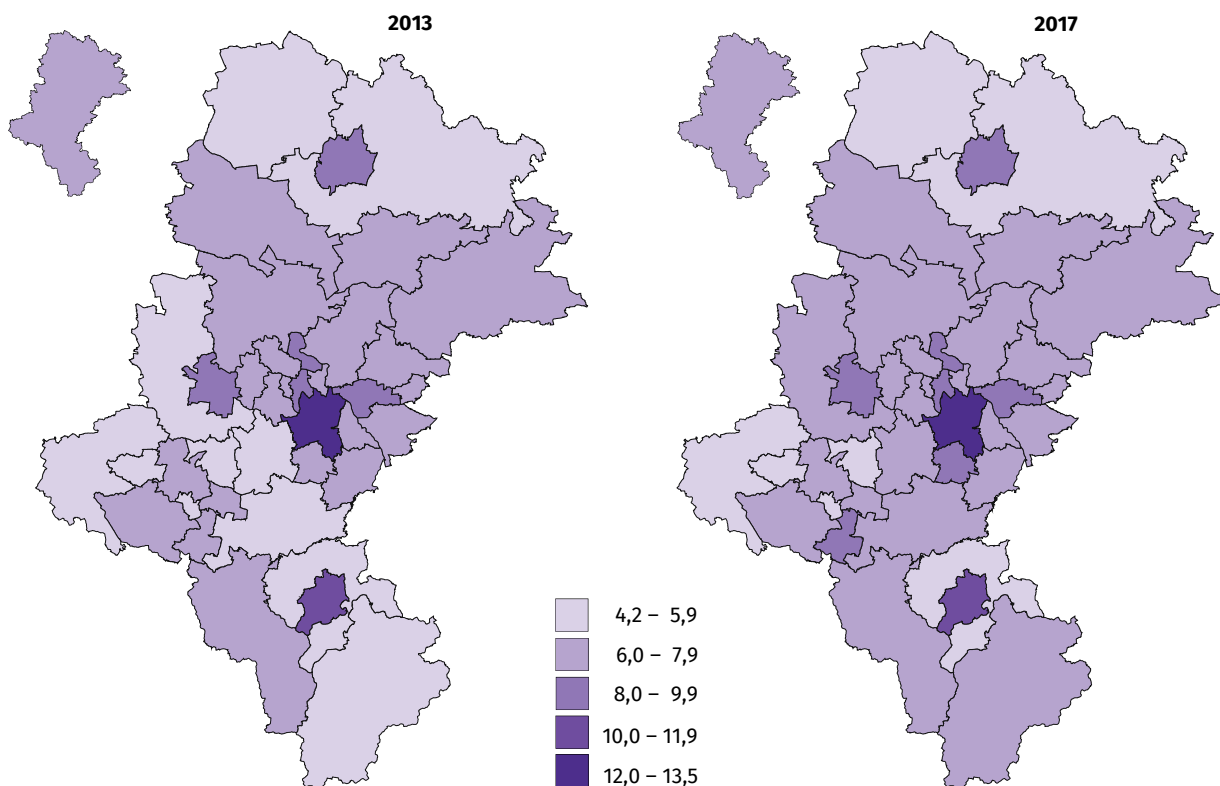
2.5. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

W województwie śląskim w końcu 2017 r. w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej działało 2849 przychodni, co oznacza spadek w stosunku do roku poprzedniego o 0,8%, natomiast w porównaniu z 2013 r. ich liczba wzrosła o 5,4%. Najwięcej przychodni funkcjonowało w: Katowicach (11,2% przychodni w województwie), Bielsku-Białej (6,0%), Częstochowie (5,9%), a najmniej w Świętochłowicach (0,7%) i powiecie bieruńsko-lędzińskim (1,0%). Na 10 tys. ludności przypadało 6 przychodni. Najwyższy poziom tego wskaźnika wystąpił w Katowicach (11) i Bielsku-Białej (10), natomiast najniższy w: Bytomiu, Jaworznie, Rudzie Śląskiej, Świętochłowicach oraz w powiecie rybnickim (po 4).

Oprócz przychodni w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej funkcjonują praktyki lekarskie. W końcu 2017 r. działały 382 praktyki (łącznie z praktykami stomatologicznymi) udzielające świadczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych. Liczba praktyk była o 32 mniejsza niż przed rokiem oraz o 94 mniejsza w porównaniu z 2013 r. Największym udziałem w liczbie praktyk ogółem w województwie charakteryzował się Rybnik (7,1%) oraz powiaty bielski (6,5%) i żywiecki (6,3%).

W ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w 2017 r. udzielono w województwie 35301,6 tys. porad lekarskich (bez stomatologicznych), w tym 15067,8 tys. specjalistycznych. Liczba porad ogółem w relacji do 2013 r. wzrosła o 4,1%, a porad specjalistycznych o 2,5%. W stosunku do 2013 r. największy wzrost liczby porad lekarskich odnotowano w: Tychach (o 12,1%), powiecie bieruńsko-lędzińskim (o 11,4%), tarnogórskim (o 10,6%) oraz w Mysłowicach (o 10,5%), natomiast największy spadek w: powiecie będzińskim (o 7,5%), Bytomiu (o 2,7%) i w Rudzie Śląskiej (o 2,3%). Najwięcej porad udzielono w: Katowicach (11,4% porad w województwie), Częstochowie (5,8%), Bielsku-Białej (5,4%) oraz w Sosnowcu (5,2%), a najmniej w powiatach: kłobuckim, rybnickim i w Świętochłowicach (po 1,0%).

W województwie śląskim w końcu 2017 r. było 226 placówek stacjonarnej pomocy społecznej (łącznie z filiami), w których przebywało 12,8 tys. osób, tj. 28 osób na 10 tys. ludności (w 2013 r. 26 osób na 10 tys. ludności). Najwięcej osób przebywających w placówkach pomocy społecznej na 10 tys. ludności odnotowano w powiatach: lublinieckim (85), cieszyńskim (54), raciborskim (53), a najmniej w Jastrzębiu-Zdroju (4) i Żorach (6). W powiecie kłobuckim brak było placówek stacjonarnych pomocy społecznej.

Mapa 3. Porady lekarskie na 1 mieszkańca

2.6. Edukacja i wychowanie

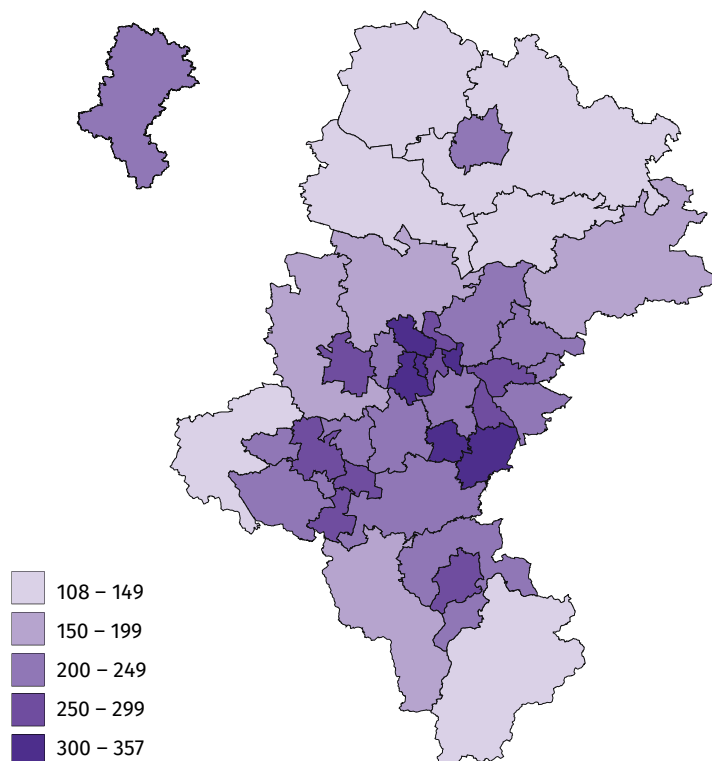
Kształcenie dzieci i młodzieży rozpoczyna się już na etapie wychowania przedszkolnego. W roku szkolnym 2017/2018 obejmowało ono w województwie śląskim 157,5 tys. dzieci uczęszczających do 1914 placówek wychowania przedszkolnego, tj. przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz zespołów wychowania przedszkolnego i punktów przedszkolnych. W porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym liczba placówek wzrosła o 1,1%, a liczba dzieci objętych opieką w tych placówkach – o 4,3%, natomiast w odniesieniu do roku szkolnego 2013/2014 liczba placówek obniżyła się o 0,6%, przy wzroście liczby dzieci o 4,3%.

Najwięcej placówek wychowania przedszkolnego odnotowano w: Katowicach (135), Częstochowie (107) oraz w powiecie cieszyńskim (101), do których uczęszczało odpowiednio: 9778, 7111 oraz 7023 dzieci. Najmniej placówek funkcjonowało natomiast w: Świętochłowicach (13), powiecie bieruńsko-lędzińskim (14) oraz w Piekarach Śląskich (19), z których korzystało odpowiednio: 1476; 2432 i 1859 dzieci.

W roku szkolnym 2017/2018 w 1415 szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży (łącznie z 96 szkołami specjalnymi) kształciło się 298,3 tys. osób. Zarówno w odniesieniu do roku poprzedniego, jak i roku 2013/2014 odnotowano wzrost liczby tych szkół (odpowiednio o: 12,3% i 13,7%) i uczniów (odpowiednio o: 15,9% i 25,9%). Odnotowane wzrosty były wynikiem wprowadzonej od 1 IX 2017 r. reformy systemu edukacji, polegającej na przywróceniu 8-letniej szkoły podstawowej oraz likwidacji gimnazjów, które mogły być przekształcane m.in. w szkoły podstawowe.

Mapa 4. Liczba uczniów na 1 szkołę podstawową dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2017/2018

Stan w dniu 30 IX

Najwięcej szkół podstawowych zlokalizowanych było w Katowicach (78 placówek) oraz w powiatach częstochowskim i żywieckim (po 77). Najmniej szkół podstawowych znajdowało się na terenie Świętochłowic (9 placówek) oraz Piekar Śląskich, Siemianowic Śląskich i powiatu bieruńsko-lędzińskiego (po 13 szkół).

Inaczej niż w szkołach podstawowych przedstawiała się sytuacja w gimnazjach. W roku szkolnym 2017/2018 w województwie śląskim działało jeszcze 139 wygaszanych już placówek tego typu, w których edukację kontynuowało lub kończyło 75,9 tys. uczniów, tj. o 34,0% mniej niż przed rokiem. Najwięcej gimnazjów działało w Częstochowie (13 placówek) i Bielsku-Białej (9), natomiast w powiatach: gliwickim, rybnickim i wodzisławskim szkoły tego typu już nie funkcjonowały. Gimnazja mogły być: zlikwidowane, stopniowo wygaszane, włączone do innych szkół lub przekształcone w inne szkoły.

Absolwenci szkół gimnazjalnych mogli w roku szkolnym 2017/2018 kontynuować naukę w szkołach ponadgimnazjalnych, i tak m.in. w:

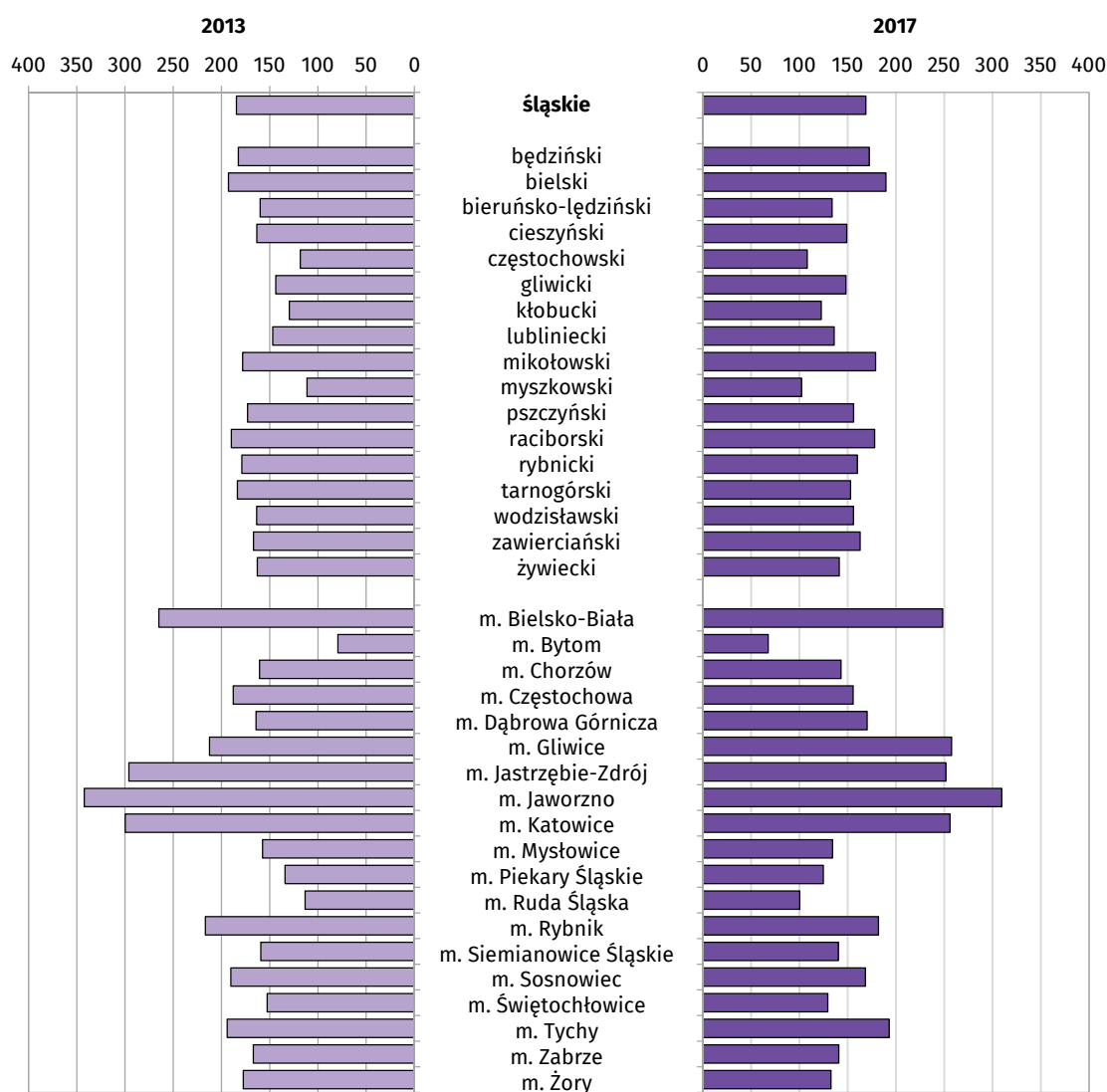
- 162 szkołach branżowych I stopnia naukę rozpoczęło 5,8 tys. uczniów w klasach I; dodatkowo 10,5 tys. uczniów kontynuowało naukę w II i III klasach przekształconych zasadniczych szkół zawodowych,
- 248 liceach ogólnokształcących uczyło się 49,2 tys. uczniów,
- 212 technikach zawodu uczyło się 57,9 tys. uczniów.

2.7. Kultura. Turystyka

Według stanu w końcu grudnia 2017 r. w województwie śląskim funkcjonowały 784 placówki biblioteczne. Ich liczba zmniejszyła się zarówno w skali roku, jak i w porównaniu z 2013 r. odpowiednio o: 0,5% i 2,0%. W układzie terytorialnym według powiatów, największą liczbę bibliotek i filii odnotowano w powiecie częstochowskim i żywieckim (po 42), a najmniejszą w Świętochłowicach (6).

W 2017 r. średnio na 1 placówkę biblioteczną przypadało 5629 osób. Wyższy wskaźnik niż w województwie zanotowano w miastach na prawach powiatu (z wyjątkiem Jaworzna), natomiast niższy w powiatach (oprócz powiatu bieruńsko-lędzińskiego). Największą liczbę ludności przypadającą na 1 placówkę biblioteczną obserwowano w Bytomiu (14033 osoby), następnie w Rudzie Śląskiej (10660 osób) i Sosnowcu (10201 osób), a najmniejszą w powiecie raciborskim (2793 osoby) i lublinieckim (2843 osoby). W 2017 r. we wszystkich placówkach bibliotecznych województwa zarejestrowanych było 768,4 tys. czytelników, tj. o 1,7% mniej niż w 2016 r. i o 9,6% mniej niż w 2013 r.

Wykres 3. Czytelnicy bibliotek publicznych^a na 1000 ludności

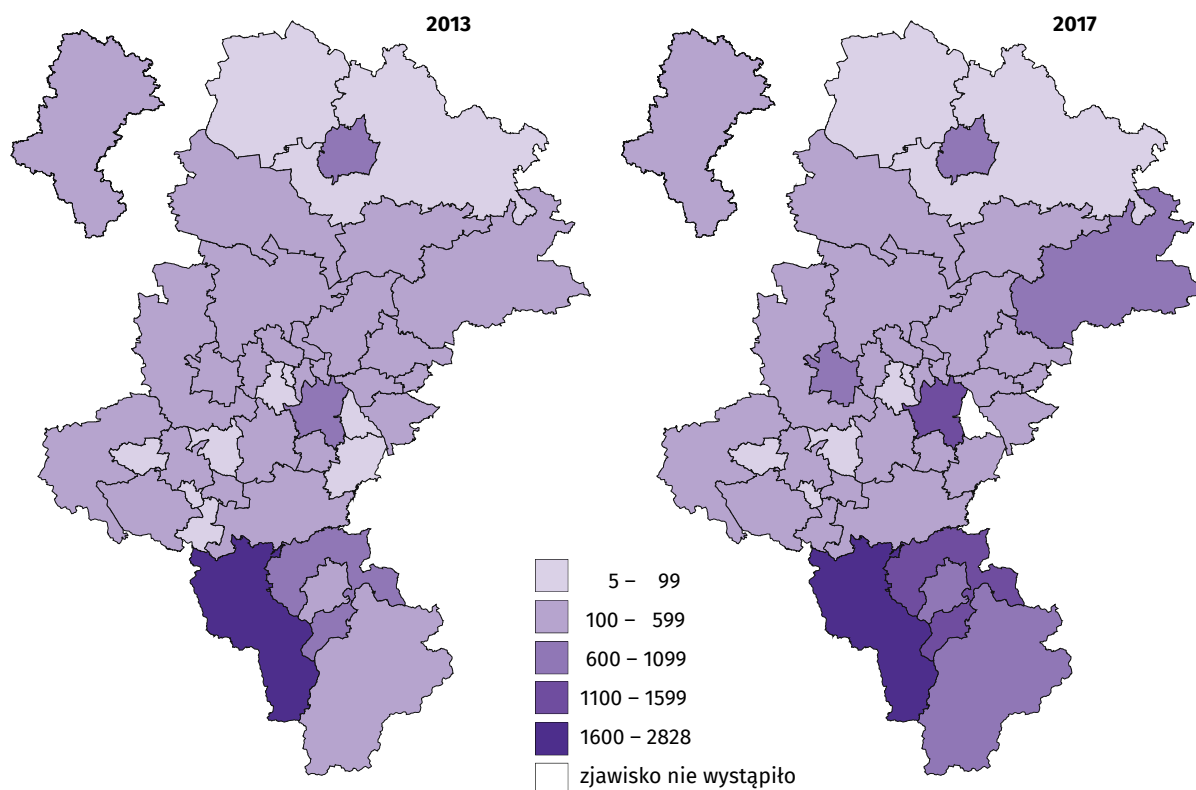
^a łącznie z punktami bibliotecznymi.

W 2017 r. w 69 muzeach i ich oddziałach na terenie województwa śląskiego odnotowano 1709,0 tys. zwiedzających. Liczba zwiedzających wzrosła zarówno w porównaniu z 2016 r., jak i w odniesieniu do 2013 r. odpowiednio o: 18,3% i 42,0%. Największą liczbę zwiedzających odnotowano w Katowicach (374,3 tys. osób), znaczną liczbę – w powiecie pszczyńskim (294,4 tys. osób), Zabrze (162,9 tys. osób), powiecie żywieckim (127,4 tys.) i Chorzowie (100,3 tys. osób).

Według stanu w końcu lipca 2017 r. w województwie śląskim czynnych było 645 turystycznych obiektów noclegowych, tj. o 1 obiekt mniej niż w końcu lipca 2016 r., ale o 24 obiekty więcej niż w końcu lipca 2013 r. Turystyczne obiekty noclegowe województwa dysponowały 47,2 tys. miejsc noclegowych. Na terenie powiatu cieszyńskiego odnotowano największą liczbę turystycznych obiektów noclegowych (161), które dysponowały 12,2 tys. miejsc noclegowych. Znaczna ich liczba zlokalizowana była w powiecie żywieckim (108), gdzie do dyspozycji turystów pozostawało 5,1 tys. miejsc noclegowych.

Wyniki badania wykorzystania bazy noclegowej w województwie śląskim w 2017 r. wykazały, że w turystycznych obiektach noclegowych, posiadających 10 lub więcej miejsc noclegowych (łącznie z pokojami gościnnymi i kwaterami agroturystycznymi), zatrzymało się 2596,6 tys. turystów, tj. o 7,8% więcej niż w roku poprzednim i o 39,5% więcej niż w 2013 r. Najwięcej turystów korzystających z noclegów odnotowano w obiektach zlokalizowanych na terenie powiatu cieszyńskiego (502,7 tys. osób), a następnie w Katowicach (391,0 tys. osób), Częstochowie (224,6 tys. osób), powiecie żywieckim (146,6 tys. osób), Bielsku-Białej (119,4 tys. osób) i Gliwicach (111,7 tys. osób). W 2017 r. w tych powiatach udzielono łącznie 4147,0 tys. noclegów, co stanowiło 71,4% noclegów udzielonych w województwie.

Mapa 5. Korzystający z noclegów na 1000 ludności

Najwięcej osób korzystających z noclegów w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowano w powiecie cieszyńskim (2828), następnie w Katowicach (1316) i powiecie bielskim (1193).

2.8. Mieszkania. Infrastruktura komunalna

W 2017 r. w województwie śląskim oddano do użytkowania 12,2 tys. mieszkań, tj. więcej niż w 2016 r. i 2013 r. odpowiednio o: 11,0% i 17,8%. Najwięcej mieszkań powstało w Katowicach (13,4% mieszkań oddanych do użytkowania w województwie), powiecie tarnogórskim (6,4%), cieszyńskim (4,8%) i żywieckim (4,2%), a najmniej w Piekarach Śląskich (0,3%), Świętochłowicach (0,6%) i Siemianowicach Śląskich (0,7%).

W przeliczeniu na 1000 ludności w 2017 r. w województwie oddano do użytkowania średnio 2,7 mieszkania. Najwięcej oddanych mieszkań na 1000 mieszkańców przypadło w powiecie tarnogórskim (5,6), Katowicach (5,5) i Żorach (5,4), a najmniej w Piekarach Śląskich (0,6), Bytomiu (0,8) i Zabrze (0,9).

Przeciętna powierzchnia 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2017 r. wyniosła 112,6 m². Największe były mieszkania oddane do użytkowania w powiecie raciborskim (172,1 m²), myszkowskim (154,1 m²) oraz częstochowskim (153,1 m²), natomiast najmniejsze w Katowicach (64,7 m²) i Chorzowie (70,2 m²).

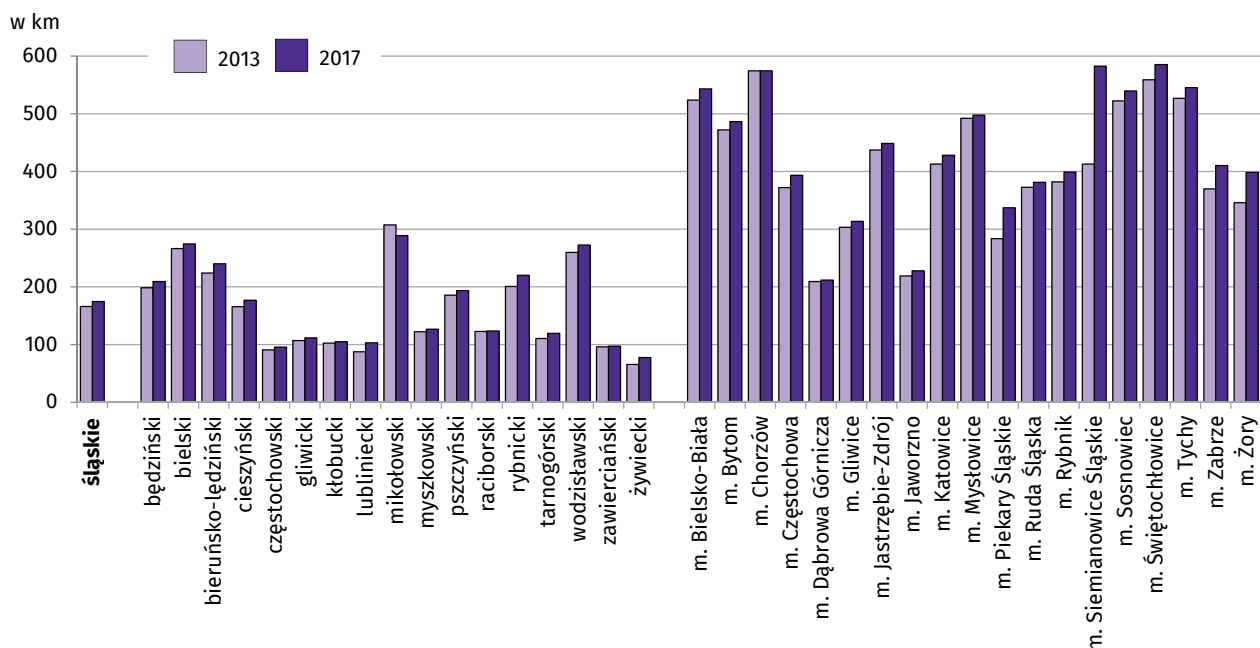
W 2017 r. w województwie wydano pozwolenia na budowę 19,6 tys. mieszkań. Największą ich liczbę odnotowano w Katowicach (3289), Bielsku-Białej (1179), Gliwicach (1062) oraz w powiecie bielskim (1036), natomiast najmniejszą w Piekarach Śląskich (102) i Bytomiu (129).

W 2017 r. rozpoczęto budowę 13,1 tys. mieszkań, tj. więcej niż w 2016 r. i 2013 r. odpowiednio o: 0,9% i 29,1%. Najwięcej budów rozpoczęto w Katowicach (10,9% wszystkich w województwie), Bielsku-Białej (9,0%) oraz powiecie bielskim (6,7%), a najmniej w Świętochłowicach (0,3%), Piekarach Śląskich (0,3%) i Siemianowicach Śląskich (0,9%).

Długość sieci wodociągowej w województwie śląskim w końcu 2017 r. wyniosła 21550,0 km i w relacji do stanu z końca 2013 r. zwiększyła się o 5,2%. Na 100 km² przypadało średnio 174,7 km sieci. Największą gęstością sieci wodociągowej charakteryzowały się miasta na prawach powiatu: Świętochłowice (585,3 km), Siemianowice Śląskie (582,7 km), Chorzów (574,6 km) oraz Tychy (545,5 km). W grupie powiatów, w których zagęszczenie sieci wodociągowej nie przekroczyło przeciętnego w województwie, ostatnie lokaty zajęły powiaty: żywiecki (77,6 km), częstochowski (95,7 km), zawierciański (97,3 km) i lubliniecki (103,1 km).

Wykres 4. Sieć wodociągowa na 100 km²

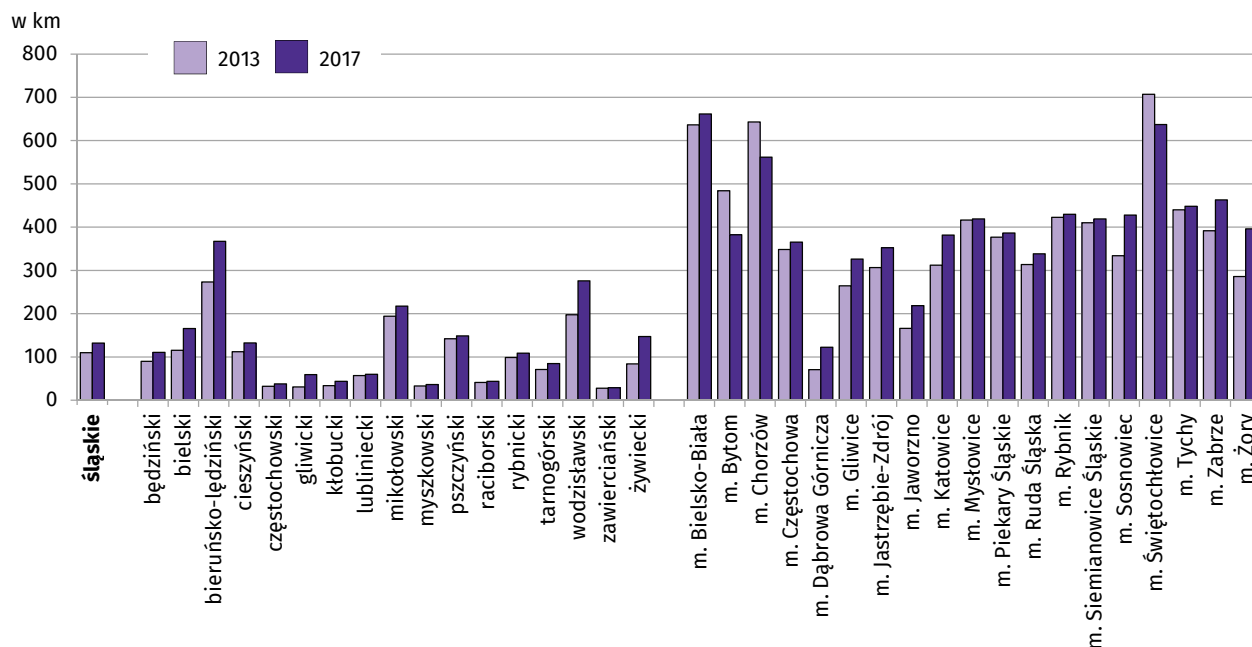
Stan w dniu 31 XII

Na koniec 2017 r. długość sieci kanalizacyjnej (rozdzielczej i kolektorów) w województwie wynosiła 16264,1 km, tj. o 20,1% więcej niż w 2013 r. Na 100 km² przypadało 131,9 km sieci. W układzie przestrzennym największe zagęszczenie sieci kanalizacyjnej wystąpiło w miastach na prawach powiatu: Bielsko-Biała (661,6 km), Świętochłowice (637,1 km), Chorzów (561,7 km), a najmniejsze w powiatach: zawierciańskim (29,0 km), myszkowskim (36,1 km), częstochowskim (37,6 km) oraz raciborskim (43,5 km).

Wykres 5. Sieć kanalizacyjna na 100 km²

Stan w dniu 31 XII

Sieć gazowa w województwie w końcu 2017 r. osiągnęła długość 15964,9 km i w stosunku do 2013 r. wzrosła o 6,4%. Na 100 km² przypadało 129,4 km sieci. Pod względem zagęszczenia sieci gazowej przodowały miasta na prawach powiatu Świętochłowice (577,0 km) i Chorzów (523,6 km), natomiast najmniejszy wskaźnik odnotowano w powiatach kłobuckim (2,5 km) i lublinieckim (18,5 km).

III. Uwagi metodologiczne

- Dane zamieszczone w publikacji – jeśli nie zaznaczono inaczej – podano w każdorazowym podziale administracyjnym kraju.
- Dane o powierzchni jednostek podziału terytorialnego według stanu w dniu 31 XII 2017 r. podano zgodnie z wykazami państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju (PRG), prowadzonego w Głównym Urzędzie Geodezji i Kartografii.
- Dane prezentowane dla powiatów odpowiadają poziomowi 4 Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS), która obowiązywała do 31 XII 2017 r.
- **Liczby względne (wskaźniki, odsetki)** obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.
- **Przy przeliczaniu na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.)** danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności faktycznie zamieszkałej według stanu w dniu 31 XII, a przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku – według stanu w dniu 30 VI.
- Ludność na 1 km² w przekroju jednostek podziału terytorialnego obliczono, w celu uzyskania dokładniejszego wyniku, na podstawie danych o powierzchni wyrażonej w hektarach.

3.1. Ludność

Przez ludność **w wieku produkcyjnym** rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18-64 lata, dla kobiet – 18-59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność w wieku **mobilnym**, tj. w wieku 18-44 lata i **niemobilnym**, tj. mężczyźni – 45-64 lata, kobiety – 45-59 lat. Przez ludność **w wieku nieprodukcyjnym** rozumie się ludność **w wieku przedprodukcyjnym**, tj. do 17 lat oraz w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

Dane o **ruchu naturalnym ludności** w podziale terytorialnym opracowano:

- urodzenia – według miejsca zameldowania na pobyt stały matki noworodka;
- zgony – według miejsca zameldowania na pobyt stały osoby zmarłej.

Przyrost naturalny ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.

Dane o **migracjach wewnętrznych ludności** opracowano na podstawie informacji o zameldowaniach na pobyt stały. Informacje te nie uwzględniają zmian adresu w obrębie tej samej gminy (miasta), z wyjątkiem gmin miejsko-wiejskich, dla których został zachowany podział na tereny miejskie i wiejskie.

Dane o **migracjach zagranicznych ludności** na pobyt stały opracowano na podstawie informacji ewidencyjnych gmin o zameldowaniu osób przyjeżdżających do Polski na pobyt stały (imigracja) oraz o wymeldowaniu osób wyjeżdżających z Polski za granicę na stałe (emigracja).

Współczynniki dotyczące ruchu naturalnego i migracji ludności w podziale terytorialnym obliczono jako iloraz liczby faktów określonego rodzaju i liczby ludności faktycznie zamieszkałej według stanu w dniu 30 VI.

3.2. Rynek pracy

Dane o pracujących dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód. Do pracujących zalicza się:

- osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór lub stosunek służbowy);
- pracodawców i pracujących na własny rachunek, a mianowicie:

- właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców gospodarstw indywidualnych w rolnictwie (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin), tj. pracujących w gospodarstwach indywidualnych (o powierzchni użytków rolnych do 1 ha i powyżej 1 ha) oraz indywidualnych właścicieli zwierząt gospodarskich nieposiadających użytków rolnych,
- właścicieli i współwłaścicieli (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin; z wyłączeniem wspólników spółek, którzy nie pracują w spółce), podmiotów prowadzących działalność gospodarczą poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie,
- inne osoby pracujące na własny rachunek, np. osoby wykonujące wolne zawody;
- osoby wykonujące pracę nakładczą;
- agentów (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów);
- członków spółdzielni produkcji rolniczej (rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni powstałych na ich bazie oraz spółdzielni kółek rolniczych);
- duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

W publikacji liczba pracujących prezentowana jest według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez pracujących w podmiotach gospodarczych do 9 osób, w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, fundacjach, stowarzyszeniach i innych organizacjach społecznych, organizacjach pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego oraz bez duchowieństwa wszystkich wyznań.

Dane o **bezrobociu rejestrowanym** dotyczą osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy. Pod pojęciem **bezrobotnego** należy rozumieć osobę niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie albo innej pracy zarobkowej (bądź jeśli jest osobą niepełnosprawną – zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem uczącej się w szkole dla dorosłych (lub przystępującej do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły) lub w szkole wyższej, gdzie studiuje w formie studiów niestacjonarnych, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, z dodatkowymi wyłączeniami dotyczącymi źródeł dochodów, zapisanymi w ustawie.

Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

3.3. Stan i ochrona środowiska

Jako **ścieki wymagające oczyszczenia** przyjęto ścieki odprowadzane siecią kanałów lub rowów otwartych bezpośrednio do wód lub do ziemi, lub do sieci kanalizacyjnej z jednostek produkcyjnych (łącznie z zanieczyszczonymi wodami chłodniczymi, z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych), z innych jednostek oraz z gospodarstw domowych.

Dane o **ściekach oczyszczanych** dotyczą ścieków oczyszczanych mechanicznie, chemicznie, biologicznie oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów i odprowadzonych do wód lub do ziemi.

Dane o **emisji pyłów** dotyczą pyłów: ze spalania paliw, cementowo-wapienniczych i materiałów ogniotrwałych, krzemowych, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowych, sadzy oraz innych rodzajów zanieczyszczeń pyłowych.

Dane o **emisji gazów** dotyczą: dwutlenku siarki, tlenu węgla, tlenków azotu, węglowodorów oraz innych rodzajów zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla).

Dane o emisji pyłów i gazów obejmują emisję zorganizowaną (z urządzeń technologicznych i grzewczych) oraz niezorganizowaną (z hałd, składowisk, w toku przetadunku substancji sypkich lub lotnych, z hal produkcyjnych itp.).

Wielkość emisji z poszczególnych źródeł i poszczególnych rodzajów zanieczyszczeń ustalona została albo na drodze pomiarów, albo na podstawie obliczeń z bilansu surowcowo-paliwowego w oparciu o wskaźniki emisji zanieczyszczeń dla charakterystycznych procesów technologicznych.

Informacje o ilości i rodzajach odpadów dotyczą zakładów, które wytworzyły w ciągu roku powyżej 1 tys. t odpadów niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne, z wyłączeniem odpadów komunalnych, lub posiadających 1 mln t i więcej odpadów nagromadzonych.

Dane od 2014 r. dotyczące odpadów poddanych odzyskowi i unieszkodliwionych obejmują odpady zagospodarowane przez wytwórcę we własnym zakresie. Dane za lata poprzednie dotyczą odpadów poddanych odzyskowi i unieszkodliwionych zarówno we własnym zakresie, jak i przekazanych innym odbiorcom w celu odzysku lub unieszkodliwienia.

Przez **odzysk odpadów** rozumie się wszelkie działania, niestwarzające zagrożenia dla życia, zdrowia ludzi lub dla środowiska, polegające na wykorzystaniu odpadów w całości lub w części, bądź prowadzące do odzyskania z odpadów substancji, materiałów lub energii i ich wykorzystania.

Unieszkodliwianie odpadów polega na poddaniu ich procesom przekształceń biologicznych, fizycznych lub chemicznych w celu doprowadzenia ich do stanu, który nie stwarza zagrożenia dla życia, zdrowia ludzi lub dla środowiska.

Podziału **nakładów inwestycyjnych służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej** według powiatów dokonano na podstawie faktycznej lokalizacji inwestycji.

3.4. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Przychodnie podaje się łącznie z ośrodkami zdrowia, poradniami, ambulatoriami i izbami chorych oraz zakładami badań diagnostycznych i medycznymi laboratoriami diagnostycznymi, łącznie z danymi o placówkach podległych Ministerstwu Obrony Narodowej i Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Administracji. Porady z zakresu ambulatoryjnej opieki zdrowotnej obejmują również porady udzielone w ramach praktyk lekarzy i lekarzy dentyistów realizujących świadczenia zdrowotne finansowane ze środków publicznych. Porady ambulatoryjne nie uwzględniają porad lekarskich udzielonych w izbach przyjęć szpitali ogólnych oraz działalności orzeczniczej lekarzy medycyny pracy.

Praktyki lekarskie: indywidualne, indywidualne specjalistyczne i grupowe tworzy się na mocy ustawy z dnia 5 XII 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentyisty (tekst jednolity Dz. U. 2018, poz. 617). Istotą tej formy jest realizowanie przez prywatne podmioty świadczeń zdrowotnych dla ludności, także w ramach środków publicznych. Dane o praktykach lekarskich obejmują wyłącznie te podmioty, które świadczą usługi zdrowotne w ramach środków publicznych.

Dane o **aptekach** dotyczą aptek ogólnodostępnych i nie obejmują aptek szpitalnych w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej, działających na potrzeby tych zakładów.

Dane o **domach i zakładach pomocy społecznej** dotyczą placówek, dla których organami prowadzącymi są: jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia, organizacje społeczne, kościoły i związki wyznaniowe, fundacje, osoby fizyczne i prawne.

3.5. Edukacja i wychowanie

Prezentowane w dziale dane opracowano na podstawie Systemu Informacji Oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w zakresie: wychowania przedszkolnego, szkół dla dzieci i młodzieży (podstawowych, gimnazjów i ponadgimnazjalnych).

Dane obejmują szkoły i placówki prowadzone przez jednostki administracji centralnej (rządowej), jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty i województwa) oraz inne osoby prawne i fizyczne.

Szkoły i placówki mogą być publiczne, niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej i niepublicznej. Szkoła niepubliczna może uzyskać uprawnienia szkoły publicznej, jeżeli realizuje minimum programowe oraz stosuje

zasady klasyfikowania i promowania uczniów ustalone przez Ministra Edukacji Narodowej, umożliwiające uzyskanie świadectw lub dyplomów państwowych. Jednostki administracji centralnej (rządowej) i jednostki samorządu terytorialnego mogą prowadzić tylko szkoły publiczne. Szkoły podstawowe i gimnazja mogą być tylko publiczne lub niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej.

Szkoły dla dzieci i młodzieży w przedstawionym układzie obejmują również szkoły specjalne. Szkoły specjalne organizowane są dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dla młodzieży niepełnosprawnej. Kształcenie może być realizowane w systemie szkolnym lub w formie indywidualnej. Kształcenie specjalne odbywa się w funkcjonujących samodzielnie szkołach specjalnych, w szkołach ogólnodostępnych (w których tworzone są oddziały specjalne lub klasy integracyjne, ogólnodostępne, terapeutyczne i wyrównawcze) oraz w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych lub w zakładach opieki zdrowotnej.

Dane dotyczące **wychowania przedszkolnego oraz szkół** podano według stanu na początku roku szkolnego. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczono:

- przedszkola,
- oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych,
- zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 VIII 2017 r. (Dz. U. 2017, poz. 1657).

W zespołach wychowania przedszkolnego zajęcia są prowadzone w niektóre dni tygodnia.

W punktach przedszkolnych zajęcia są prowadzone przez cały rok szkolny, z wyjątkiem przerw ustalonych przez organ prowadzący.

3.6. Kultura. Turystyka

Za **czytelnika** uważa się osobę, która w ciągu roku sprawozdawczego została zarejestrowana w bibliotece i dokonała co najmniej jednego wypożyczenia.

Dane dotyczące liczby **obiektów i miejsc noclegowych** obejmują wszystkie obiekty czynne w dniu 31 lipca oraz obiekty nieczynne w tym dniu, ale czynne w innych dniach badanego miesiąca; przyjęto dla nich maksymalną liczbę miejsc.

Począwszy od danych za 2016 r. w statystyce dotyczącej turystycznej bazy noclegowej wprowadzono metodę imputacji danych dla jednostek zobowiązanych do złożenia sprawozdania na formularzu KT-1, które odmówiły udziału w badaniu. Dane za lata wcześniejsze nie są w pełni porównywalne z danymi od 2016 r.

3.7. Mieszkania. Infrastruktura komunalna

Mieszkanie jest to lokal składający się z kilku lub jednej izby, łącznie z pomieszczeniami pomocniczymi, wybudowany lub przebudowany dla celów mieszkalnych, konstrukcyjnie wydzielony (trwałymi ścianami) w obrębie budynku, do którego to lokalu prowadzi niezależne wejście z klatki schodowej, ogólnego korytarza, wspólnej sieni bądź bezpośrednio z ulicy, podwórza lub ogrodu.

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

Informacje o **mieszkaniach oddanych do użytkowania** dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych i rozbudowanych (w części stanowiącej rozbudowę) oraz uzyskanych w wyniku przebudowy pomieszczeń niemieszkalnych.

Informacje o **długości sieci wodociągowej i gazowej** dotyczą przewodów ulicznych, bez przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i innych obiektów.

Dane o **długości sieci kanalizacyjnej**, oprócz przewodów ulicznych, uwzględniają kolektory, tj. przewody odbierające ścieki z sieci ulicznej; nie uwzględniają natomiast kanałów przeznaczonych wyłącznie do odprowadzania wód opadowych.